

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання Вченої
ради Навчально-наукового
інституту управління
від 20.06.2025 № 5

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
з «кваліфікаційного екзамену з фаху»
(назва атестаційного екзамену)
для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти**

**освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
*(назва)***

**спеціальність «281 Публічне управління та адміністрування»
*(код та найменування спеціальності)***

**спеціалізація «Публічне управління та адміністрування»
*(назва спеціалізації)***

програма підсумкової атестації

для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Адміністративний менеджмент

Розробники:

Чечель Анна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету;

Тарасенко Денис Леонідович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету;

Зелінська Марина Ігорівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління Маріупольського державного університету.

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри публічного управління та адміністрування, протокол від 01.10.2025 № 3

© ·Σ |Σ|) №.є., 2025 рік
© ®◊◊Σ| | ⊗.џ., 2025 рік
© ∩Σ|≥|) | ◊ с.". , 2025 рік

1. Пояснювальна записка

Сучасні процеси становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток громадянського суспільства, інтеграція України в Європейське співтовариство неможливі без функціонування ефективного інституту публічної служби — ключового механізму держави. Однак, вітчизняні наукові розробки з цієї тематики лише починають з'являтися, що пояснюється домінуванням до останнього часу інституту державної служби, що охоплював інші види публічної служби в межах освітнього напрямку «Публічне управління та адміністрування».

Однак, кардинальні зміни, пов'язані із зміною назви галузі знань і найменування спеціальності — «Публічне управління та адміністрування», прийняттям нового Закону України «Про державну службу», а також процеси децентралізації влади.

Головною метою кваліфікаційного екзамену з фаху є перевірка у здобувачів знань, умінь та навичок у сфері публічного управління, фундаментальних теоретичних та практичних знань; управлінських дисциплін у межах широкого кола суспільних наук та розвиток креативних навичок їх застосування на практиці; розуміння адміністративної діяльності як найважливішого напрямку суспільної життєдіяльності.

Об'єкти вивчення: принципи і закономірності функціонування системи публічного управління та адміністрування як сукупності інститутів державного управління, місцевого самоврядування, громадянського суспільства відповідно до покладених на них функцій і повноважень; відносини, явища, процеси, моделі та механізми, що характеризують прояви публічного управління та адміністрування на вищому, центральному, регіональному та місцевому рівнях. Цілі навчання: підготовка фахівців з публічного управління та адміністрування, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування. Теоретичний зміст предметної області: наукові концепції (теорії) публічного управління та адміністрування, зокрема на вищому, центральному, регіональному та місцевому рівнях управління. Методи, методики та технології: наукового пізнання, управління та прийняття рішень, аналітичної обробки інформації, інституціонального, інструментального, функціонального, організаційно-технологічного та правового забезпечення, електронного урядування, системного аналізу, моделювання, прогнозування та проектування.

Програмні результати навчання:

РН1. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.

РН2. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.

РН3. Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції. РН4. Застосування знань та розумінь Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.

РН5. Визначати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії.

РН6. Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально- організаційних структур.

РН7. Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.

РН8. Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.

РН9. Спілкуватися іноземною мовою на професійну тематику, обговорювати проблеми публічного управління та результати досліджень.

РН10. Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.

РН11. Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень.

2. Перелік програмних питань з дисциплін

Публічна політика

1. Сутність категорії «публічна політика».
2. Політична наука.
3. Понятійно-категоріальний апарат з питань політики.
4. Теорії та концепції публічної політики.
5. Розвиток політичної думки у світовому контексті.
6. Етапи розвитку політичної думки в Україні.
7. Демократично-народницький напрям політичної думки.
8. Взаємозв'язок політики та управління.
9. Публічне узгодження інтересів держави і суспільства.
10. Політичний простір.
11. Реалізація політики.
12. Поняття «інституту» в політиці та публічному управлінні.
13. Політичні інститути як складові політичної системи.
14. Держава як політичний інститут.
15. Інституціональне середовище.
16. Політична реформа.
17. Публічна сфера.
18. Політична діяльність.
19. Політичні дії.
20. Політичне життя.
21. Суспільно-політична взаємодія суб'єктів політичного процесу.
22. Форми політичної діяльності.
23. Політична участь.
24. Класифікація політичної участі.
25. Цілі та засоби публічно-управлінської діяльності.
26. Політична система як система управління публічними справами.
27. Структура політичної системи.
28. Суб'єктно-об'єктні відносини.
29. Типи політичних систем.
30. Політичний режим.
31. Структура політичного режиму.
32. Типи політичних режимів.
33. Відносини між державою і партіями.
34. Відносини між партійними лідерами і партійною елітою.
35. Відносини держави і груп тиску.
36. Класифікація політичних режимів.
37. Політичне керівництво.
38. Політична платформа.

39. Політична стратегія.
40. Політична тактика.
41. Особливості вироблення та реалізації політичного курсу.
42. Узгодженість дій публічної влади та громадян.
43. Взаємодія державних органів з громадськістю.
44. Зв'язки з громадськістю.
45. Статус вільних ЗМІ.
46. Зв'язки з пресою.
47. Децентралізація державної влади.
48. Партійна структуризація влади.
49. Легальна політична опозиція.
50. Легальне лобіювання групових інтересів.
51. Влада як суспільний феномен.
52. Політична влада та її основні риси.
53. Політична влада в Україні.
54. Політична корупція в Україні.
55. Фактори, що сприяють розвитку корупції в Україні.
56. Чинники запобігання проявів корупції на основі міжнародного досвіду.
57. Ступінь публічності та відкритість влади суспільству.
58. Джерела формування влади.
59. Рівень публічності влади.
60. Відкритість влади.
61. Публічний контроль за діяльністю органів державної влади.
62. Політичний процес.
63. Поняття «політичного» та «управлінського рішення».
64. Процес прийняття рішення.
65. Механізм вироблення та ухвалення управлінського рішення.
66. Роль моделювання в процесі прийняття рішення.
67. Модель формування політико-управлінського рішення.
68. Метавизначальний процес.
69. Місія, цілі та цільові пріоритети.
70. Кінцевий результат майбутніх дій.
71. Предмет задоволення потреби в здійсненні дій.
72. Цінності предмета потреби.
73. Зворотній зв'язок.
74. Термін виконання.
75. Умови виконання поставленого завдання.
76. Метазабезпечувальний процес.
77. «Дерево рішень».
78. Оцінювання альтернативи.
79. Процедури.
80. Погодження.
81. Резерв часу.
82. Інформаційне забезпечення процесу прийняття політичного рішення.
83. Організація процесу виконання політичних рішень.
84. Функції: мотивування, регулювання, планування, організування, облікування, контролювання, координування.
85. Формулювання конкретних завдань на основі прийнятого рішення.
86. Вибір цільової функції.
87. Виконання поставлених завдань.
88. Звітування діяльності.
89. Досвід та вплив на ситуацію.
90. Якісні й кількісні характеристики.

91. Ефективність.
92. Вироблення та реалізація рішень у сфері державно-владних відносин.
93. Класифікація політичних рішень.
94. Програмування політичних дій.
95. Політичний документ.
96. Акти і процедури.
97. Організація та структура публічної влади в Україні.
98. Процеси прийняття та виконання політичних рішень на центральному рівні управління.
99. Процеси прийняття та виконання політичних рішень на місцевому рівні управління.
100. Основні чинники та передумови впровадження електронного урядування.
101. Інформаційна політика.
102. Категорійно-понятійний апарат електронного урядування та електронної демократії.
103. Мета, принципи, основні цілі та стратегічні завдання електронного урядування та електронної демократії.
104. Теорія політичних мереж
105. Теорія нового державного менеджменту
106. Теорії сервісної держави та належного урядування.
107. Сутність та зміст електронної демократії.
108. Комунікації при формуванні публічної політики.
109. Національний досвід розвитку електронного урядування
110. Зарубіжний досвід розвитку електронної демократії.
111. Інформатизація суспільства в США.
112. Політика інформатизації Канади.
113. Програма «е-Японія».
114. Програма «е-Європа».
115. Політика інформатизації Республіки Білорусь.
116. Сінгапур – е-урядування.
117. Великобританія – е-демократія.
118. Етапи впровадження електронного урядування в Україні.
119. Інформаційна безпека.
120. Інформаційне суспільство.
121. Суспільство знань.
122. Стратегії розвитку інформаційного суспільства
123. Пріоритетні напрямки розвитку електронного урядування.
124. Основні індекси рівня розвитку інформаційного суспільства.
125. Національна програма інформатизації.
126. Електронний парламент.
127. Інформаційна інфраструктура
128. Послуги електронного парламенту.
129. Відкриті дані.
130. Парламенти та громадяни: поглиблення е-діалогу.
131. Інтернет.
132. Портал публічних послуг.
133. Електронний офіс.
134. Електронна ідентифікація.
135. Інформаційний простір.
136. Інформаційні системи для регіональних інститутів
137. Інформаційні системи для місцевих органів влади.
138. Інформаційні електронні ресурси.
139. Електронний документообіг.

140. Електронний цифровий підпис.
141. Концепція розвитку е-урядування в Україні.
142. Е-урядування та політичні технології.
143. Е-урядування як ефективна платформа боротьби з корупцією.
144. Е-декларування.
145. Стан та перспективи е-урядування в центральних органах влади.
146. Стан та перспективи в місцевих органах виконавчої влади.
147. Розвиток електронного урядування.
148. Пріоритетні напрямки розвитку е-урядування в Україні.

32

149. Інформаційно-комунікаційні технології в Україні.
150. Розвиток електронних послуг.
151. Розвиток електронної ідентифікації.
152. Розвиток інфраструктури відкритих даних.
153. Організаційне забезпечення е-урядування в Україні.

Публічна служба

1. Конституційні засади державної служби України.
2. Загальна характеристика чинного законодавства про державну службу в Україні.
3. Сутність та особливості державної служби.
4. Визначення та ознаки державної служби їх характеристика.
5. Цілі та функції державної служби.
6. Види державної служби.
7. Моделі державної служби.
8. Принципи державної служби.
9. Право на державну службу в Україні.
10. Сутність правового інституту державної служби.
11. Поняття та види правових джерел державної служби.
12. Правове регулювання державної служби в Україні.
13. Інститут державної служби як складова система з відповідними складовими.
14. Поняття «державний» службовець.
15. Види державних службовців в Україні.
16. Правовий статус державних службовців: поняття і структура.
17. Загальна характеристика прав державних службовців.
18. Обов'язки державних службовців.
19. Види юридичної відповідальності державних службовців.
20. Поняття та правовий статус посадової особи.
21. Ознаки правової особи.
22. Класифікація посад державних службовців: українська і міжнародна практика.
23. Типи посад у сфері державного управління.
24. Критерії класифікації посад державних службовців.
25. Характеристика категорій посад державних службовців в Україні.
26. Загальна характеристика проходження державної служби.
27. Етапи процесу проходження державної служби.
28. Організаційна соціалізація державної служби.
29. Оцінювання показників діяльності державних службовців.
30. Підстави припинення державної служби.
31. Припинення державної служби, відставка державних службовців.
32. Сутність поняття «управління людськими ресурсами».
33. Суб'єкти та об'єкти кадрової політики.
34. Основні засади проведення державної кадрової політики у сфері державної служби України.

35. Система управління державною службою.
36. Функціонування незалежних органів за дотриманням правил у сфері державної служби.
37. Завдання та функції Головного управління державної служби України.
38. Процес навчання державних службовців.
39. Складові системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.
40. Підготовка фахівців для державної служби: українська і зарубіжна практика.
41. Основні ланки підвищення кваліфікації державних службовців в Україні.

Державне управління та місцеве самоврядування

1. Державна влада та державне управління.
2. Політична система, державне управління та регулювання на трансформаційному етапі розвитку держави.
3. Сутність, зміст, специфіка та принципи державного управління: адміністративний аспект державного управління; об'єкти управлінської діяльності виконавчої влади.
4. Цілі та функціональна структура державного управління: цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення.
5. Поняття й види функцій державного управління: функціональна структура державного управління.
6. Поняття та основні риси управлінської діяльності.
7. Форми управлінської діяльності.
8. Методи управлінської діяльності.
9. Стадії управлінської діяльності.
10. Управлінські технології – поняття та види.
11. Конституційні засади побудови структур державної влади в Україні.
12. Конституція України про гілки влади в Україні.
13. Верховна Рада та державне управління.
14. Інститут Президента в Україні.
15. Місцеві державні адміністрації в системі державного управління: основні завдання, правовий статус.
16. Компетенція місцевих державних адміністрацій.
17. Структура місцевих державних адміністрацій.
18. Система органів виконавчої влади України: єдина система органів виконавчої влади.
19. Управлінські зв'язки в системі органів виконавчої влади.
20. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління.
21. Система місцевого самоврядування в Україні.
22. Організаційна структура та внутрішня організація органу державної влади.
23. Менеджмент органу державної влади.
24. Стратегічне та ситуаційне управління.
25. Формування програм діяльності органу державної влади.
26. Інформаційне забезпечення органу державної влади.
27. Комунікаційне забезпечення органу державної влади.

Стратегічне управління

1. Теоретично-методологічні засади стратегічного управління.
2. Історія розвитку теорії та практики стратегічного управління Сходу.
3. Історія розвитку теорії та практики стратегічного управління Заходу.
4. Стратегії як форми стратегічного управління в дипломатії та бізнесі. Поняття стратегічності мислення ("мистецтва хитрості").
5. Досвід стратегічного управління Стародавнього світу.
6. Прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень.
7. Специфіка стратегічного управління у працях військових мислителів. Стратегії й управління організаціями в працях американських фахівців (І. Ансофф, А. Халачмі та ін.).

8. Моделі стратегічного менеджменту Дж. Томпсона, Ф. Девіда. Модель стратегічного процесу Р. Лінча.
9. Інформаційно-аналітичне забезпечення як фактор удосконалення стратегічної діяльності керівників макрорівня
10. Стратегічна роль управлінської еліти в управлінні сучасними соціально-економічними системами.
11. Зміст і взаємозв'язок основних категорій стратегічного управління: закон, принцип, метод, мета, місія, потенціал організації, стратегія, конкурентоспроможність та ін.
12. Логіко-психологічні та методологічні засади стратегічного управління.
13. Нова версія методології та методологічного забезпечення стратегічної діяльності.
14. Філософсько-онтологічні засади стратегічного управління.
15. Рівнева концепція прийняття рішення. Вимоги до рефлексивно-розумового механізму управління.
16. Онтології стратегічної діяльності.
17. Специфіка нового (методологічного) мислення.
18. Стратегія та стратегічне мислення в управлінській діяльності.
19. Особливості стратегії та діяльності стратега з рефлексивно-розумової позиції.
20. Рефлексія як загальна "сфера" виникнення стратегії.
21. Стратегія — абстрактна норма (проект, план) і результат депроблематизації.
22. Стратегія як втілення стратегічної функції у функціональній цілісності управління організацією.
23. Теоретико-діяльнісні й теоретико-розумові засоби стратегічного управління.
24. Метод Г. Гегеля й розуміння природи об'єкта стратегічного управління.
25. Організаційно-політичні й економічні засади стратегічного управління.
26. Адміністративно-державне (політичне) стратегічне управління.
27. Стратегічне управління соціально-культурною сферою (духовним виробництвом).
28. Духовне виробництво як об'єкт стратегічного управління.
29. Стратегічне управління виробничою сферою (матеріальним виробництвом).
30. Виробництво як об'єкт стратегічного управління.
31. Концептуальні засади стратегічного проектування матеріального виробництва.
32. Стратегічні аспекти антикризового управління виробництвом. Урахування ризику в антикризовому управлінні.
33. Основи розробки системи стратегічного управління організацією.
34. Стратегічне управління як галузь науки та практики управління, що розвивається.
35. Стратегічний аналіз діяльності компанії.
36. Розробка стратегічного управлінського рішення.
37. Стратегічне управління у бізнесі.
38. Стратегії розвитку компанії.
39. Корпоративні стратегії диверсифікації.
40. Стратегії міжнародного бізнесу.
41. Маркетингові стратегії.
42. Стратегії використання людського потенціалу.
43. Стратегічна аналітика, стратегічний аналіз і синтез у стратегічному управлінні.
44. Стратегічні аспекти антикризового управління.
45. Стратегічне управління в міжнародному бізнесі.

3. Критерії оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти

Кваліфікаційний екзамен з фаху проводиться з автоматизованим контролем знань з використанням Навчального порталу МДУ.

Тривалість проходження вступного випробування – 75 хвилин.

Здобувачу пропонуються 76 тестових завдань трьох рівнів складності.

Загальна кількість балів за вступне випробування – 100 балів.

I рівень – 60 тестів – по 1 балу – 60 балів;
II рівень – 10 тестів – по 2 бала – 20 балів;
III рівень – 4 завдання – по 3 бали – 12 балів;
IV рівень – 2 завдання – по 4 бали – 8 балів.
За невірну відповідь – 0 балів.

Тестові завдання I рівня. Завдання 1-60 мають чотири варіанта відповіді, серед яких лише ОДИН ПРАВИЛЬНИЙ.

Тестові завдання II рівня. У завданнях 61-70 заповніть пропуск у тексті своїми відповідями.

Завдання III рівня. У завданнях 71-74 доповнить відповідь за шаблоном.

Завдання IV рівня. У завданнях 75-76 дайте розгорнуту відповідь.

Тестові завдання мають закрити та відкрити форми:

– застосування матеріалу за відомими стандартними алгоритмами та зразками, тобто надаються завдання з вибором однієї відповіді з кількох варіантів відповідей, одна з яких — правильна;
- тестові завдання відкритої форми дозволяють вільно конструювати відповідь або доповнювати (завершувати) частковий варіант відповіді.

4. Список літератури

1. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закони України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 20.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
3. Про місцеві державні адміністрації: Закони України від 09.04.1999 № 586-XIV. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
4. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закони України від 03.03.1998 № 147/98-ВР. Дата оновлення: 04.06.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80>
5. Про органи самоорганізації населення: Закони України від 11.07.2001 № 2625-III. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закони України від 05.02.2015 № 157-VIII. Дата оновлення: 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
7. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закони України від 07.06.2001 № 2493-III. Дата оновлення: 11.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
8. Бюджетний кодекс України : Закони України від 08.07.2010 № 2456-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
9. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. в редакції від 07.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
10. Всесвітня Декларація про місцеве самоврядування. Місцеве самоврядування. 1997. С. 95–97.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування : Хартія Ради Європи від 15.10.1985 в редакції від 16.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
12. Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні : Указ Президента України від 30.08.2001 № 749/2001 в редакції від 14.04.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749/2001>
13. Про концепцію сталого розвитку населених пунктів : Постанова Верховної Ради України від 24.12.1999 № 1359-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>
14. В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні : кол. Монографія. Київ : Атіка, 2007. 864с.
15. Біленчук П. Д. Місцеве самоврядування в Україні : навч. посібник. Київ : Атіка, 2000. 304 с.
16. Бойко-Бойчук О. В. Державне управління розвитком міста : моделі та механізми. Київ : Університетське видавництво «ПУЛЬСАРИ», 2010. 234с.
17. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні. Київ, 2009. 607 с.

18. Борденюк В. І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії : монографія. Київ : Парлам. вид-во, 2007. 573 с.
19. Вакуленко В. М. Територіальна організація влади в Україні : опорний конспект до дистанційного курсу. Київ, 2004. 80 с.
20. Ворона П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні : монографія. Харків : ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. 183 с.
21. Демиденко В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах) : посібник. Київ : КНТ, 2007. 440 с.
22. Діловодство в місцевих органах влади : навч. посібник / за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2010. 212 с.
23. Дробенко Г. О. Стратегічне планування розвитку територіальних громад : метод. Посібник. Львів : СПОДОМ, 2001. 118 с.
24. Дробот І. О. Гарантування місцевого самоврядування в Україні: теоретико-методологічний аспект : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. 312с.
25. Економіка міст: Україна та світовий досвід : навч. посібник / В. М. Вакуленко, Ю. Ф. Дехтяренко, О. І. Драпиковський та ін. Київ : Основи, 1997. 244 с.
26. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні : підручник / авт-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатий, О. С. Ігнатенко [та ін.] Київ : НАДУ, 2010. 401 с.
27. Зітер Ж. Політико-адміністративні системи ЄС. Порівняльний аналіз. Київ : Основи, 1997. 321 с.
28. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України: історія, теорія, практика. Київ : НІОС, 2000. 384 с.
29. Коваленко А. А. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: Питання теорії та практики. Київ : Довіра, 1997. 181 с.
30. Козюра І. В. Місцеве самоврядування в Україні. Становлення та еволюція : навч. посібник. Ужгород : Патент, 2003. 224 с.
31. Колодій А. М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 502 с.
32. Кравченко В. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права) : навч. посібник. Київ : Арарат-Центр, 2001. 176 с.
33. Куйбіда В. С. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії : монографія. Хмельницький : Вид-во ХУУП, 2008. 467 с.
34. Куйбіда В. С. Сучасні проблеми і регіональні особливості місцевого самоврядування в Україні. Львів : Літопис, 2001. 176 с.
35. Куйбіда В. С. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах : зб. наук.-аналіт. та навч.-метод. матеріалів, норм.-прав. актів з питань впровадж. стандартів доброго врядування на місц. рівні. Київ : Крамар, 2010. 258 с.
36. Лазор О. Я. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посібник. Львів : Ліга-Прес, 2002. 464 с.
37. Муніципальне право України : підручник / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
38. Основи місцевого самоврядування сільських громад : навч. посібник / за ред. М. К. Орлатого. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. 386 с.
39. Основи муніципального права України : навч. посібник / за ред. М. І. Корнієнка. Київ : Знання, 2000. 118 с.
40. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. Львів : Літопис, 2002. 196 с.
41. Пархоменко В. Громада планує майбутнє : практ. посіб. зі стратегічного планування розвитку міст. 2000. № 2. С. 1–20.
42. Пархоменко В. Проблеми місцевого самоврядування в Україні 1990-х років. Київ : Вид-во СП «Українська книга», 1999. 252 с.
43. Регіональна політика в країнах Європи: уроки для України : навч. посібник. Київ : Логос, 2000. 170 с.

44. Регулювання земельних відносин у сучасному місті : монографія / Ю. Ф. Дехтяренко, О. І. Драпіковський, І. Б. Іванова, О. К. Чеботарьова. Київ : НАДУ, 2009. 155 с.
45. Розвиток громад і регіонів України : [проект Київ. центру Ін-ту Схід-Захід] / В. Гудак, Г. Линевич, О. Бойко-Бойчук та ін. ; Київ : Логос, 1999. 163 с.
46. Розвиток місцевого самоврядування в Україні: стан, проблеми, перспективи / М. О. Пухтинський, П. Т. Павленчик, В. М. Князев. Київ : Логос, 2002. 212 с.
47. Самоврядування та територіальна організація влади в Польщі / за заг. ред. Я. Гонцяжа. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. 184 с.
48. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування/ за заг. ред. А. П. Зайця ; уклад. : О. М. Семьоркіна, І. І. Чипенко, Л. В. Нефедова. Київ : Видав. дім «Ін Юре», 2002. 928 с.
49. Ткачук А. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід. Київ : Заповіт, 1997. 188 с.
50. Чапала Г. В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз. Харків : Право, 2006. 219 с.